

Impact Factor – 6.261

ISSN – 2348-7143

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S
RESEARCH JOURNEY

International E-Research Journal

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL
February-2019 Special Issue – 117

Literature & Translation

Guest Editor:

Dr. B. S. Jagdale

Principal

MGV's Arts, Science & Commerce College,
Manmad, Dist. Nashik [M.S.] INDIA

Executive Editor of the issue:

Dr. P. G. Ambekar

Dr. V. T. Thorat

Dr. Shailaja Jaiswal

Prof. Mrs. Kavita Kakhandaki

Prof. J. P. Jondhale

Prof. M.M. Ahire

Dr. Mrs. Yogita Ghumare

Chief Editor:

Dr. Dhanraj Dhangar (Yeola)

This Journal is indexed in :

- **University Grants Commission (UGC)**
- **Scientific Journal Impact Factor (SJIF)**
- **Cosmoc Impact Factor (CIF)**
- **Global Impact Factor (GIF)**
- **International Impact Factor Services (IIFS)**

For Details Visit To : www.researchjourney.net

SWATIDHAN PUBLICATIONS

'RESEARCH JOURNEY' International E- Research Journal
Impact Factor - (SJIF) - 6.261, (CIF) - 3.452(2015), (GIF)-0.676 (2013)
Special Issue 117- Literature & Translation
UGC Approved Journal

ISSN :
2348-7143
February-2019

Impact Factor – 6.261

ISSN – 2348-7143

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S

RESEARCH JOURNEY

International E-Research Journal

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL

February -2019 Special Issue – 117

Literature & Translation

Guest Editor:

Dr. B. S. Jagdale

Principal

MGV's Arts, Science & Commerce College,

Manmad, Dist. Nashik [M.S.] INDIA

Executive Editor of the issue:

Dr. P. G. Ambekar

Dr. V. T. Thorat

Dr. Shailaja Jaiswal

Prof. Mrs. Kavita Kakhandaki

Prof. J. P. Jondhale

Prof. M. M. Ahire

Dr. Mrs. Yogita Ghumare

Chief Editor:

Dr. Dhanraj Dhangar (Yeola)

SWATIDHAN INTERNATIONAL PUBLICATIONS

For Details Visit To : www.researchjourney.net

© All rights reserved with the authors & publisher

Price : Rs. 800/-

INDEX

No.	Title of the Paper	Author's Name	Page No.
English Section			
1	Translation: Transformation of Socio-Cultural Ethos	Dr. G.A. Ghanshyam	05
2	Literature and Translation : An Overview	Dr. Sannabasanagouda G. Dollegoudar Patil	10
3	Onomatopoeia : Towards an Understanding of Some Observances	Dr. A. Kishore Kumar Reddy	15
4	Translation and Transcreation : The Enrichment of Indian English Literature	Dr. Vaibhav Sabnis	21
5	The Difficulties with Translation : Some Critical Observations	Dr. Leena Pandhare	25
6	Recent Kannada Literature and Translation	Dr. Kalyan Kokane & Mrs. Kavita Kakhandaki	27
7	A Critical Study of Marathi Autobiography <i>UPARA</i> Translated into English	Dr. Bharati S. Khairnar	31
8	Culture and Translation : A Brief Study of <i>Old Stone Mansion (Wada Chirebandi)</i>	Mr. Kishor Ahire	35
9	Adaptation : A New Language of Literary Translation	R.V. Tribhuvan	38
10	Translation : A Linguistic Study of the Text	Milind Ahire & Dr. Bharati Khairnar	41
11	The Anxiety of Authenticity in Literary Translation	Prof. Mukund Bhandari	44
12	The Task of the Translator in the Process of Translation.	Dr. Premal R. Deore	46
13	Mahesh Elkunchwar's <i>'The Old Stone Mansion'</i> : A Translated Work	Mr. Kamalakar Gaikwad	48
14	Understanding Machine Translation Technology	Prof. Swapnil Alhat	53
15	Organizing the Disorganized: Gulzar's Translation of Kusumagraj's poem "Kana"	Dr. Sandeep Wagh	57
हिंदी विभाग			
16	साहित्यिक अनुवाद : काव्यानुवाद की समस्याएँ	प्रो. शकीला खानम	59
17	सूचना प्रौद्योगिकी में अनुवाद का महत्त्व , समस्याएँ और संभावनाएँ	डॉ. पूर्णिमा आर.	63
18	अनुवाद का महत्त्व	प्रो. नवनीत चौहान	67
19	अनुवाद एवं भाषायी एकता	डॉ. सरोज गुप्ता	69
20	अनुवाद विधा का विकास	डॉ. योगिता हिरे एवं डॉ. शैलजा जायसवाल	72
21	अनुप्रयुक्त विज्ञान अनुवाद : हिंदी का विस्तार	डॉ. राजनारायण अवस्थी	76
22	हिंदी साहित्य का अन्य भाषाओं में अनूदित साहित्य	डॉ. कृष्णकान्त मिश्र	81
23	अनुवाद साहित्य में सांस्कृतिक परिप्रेक्ष्य	डॉ. योगिता घुमरे (उशिर), डॉ. जालिंदर इंगले	86
24	अनुवाद की अवधारणा एवं रोजगार के अवसर	डॉ. सुनीता कावले	89
25	मराठी से हिंदी में अनूदित लोकसाहित्य (लोकोक्ती, कहावते, मुहावरो के संदर्भ में)	प्रा. कैलास बच्छाव	92
26	अनुवाद सिद्धांत और प्रयोग	अविनाश के.	95
27	अनुवाद में तकनीकी भाषा का प्रयोग	डॉ. व्ही. डी. सूर्यवंशी	99
28	अनुवाद की प्रासंगिकता	डॉ. लोकेश्वर सिन्हा	102
29	हिंदी साहित्य में अनुवाद परम्परा विकास	डॉ. मिलिंदराज बुक्तुरे	105
30	वर्तमान परिप्रेक्ष्य में अनुवाद की उपादेयता	प्रा. रविंद्र ठाकरे	108

31	अनुवाद : परिभाषा और प्रक्रिया	प्रा.राजाराम शेवाले	111
32	विज्ञापन और अनुवाद	डॉ. योगेश दाणे	113
33	हिंदी साहित्य में अन्य भाषाओं से अनुदित साहित्य	डॉ. शोभा राणे	117
34	संत कान्होपात्रा के अभंगों में विठ्ठल भक्ति	डॉ. नवनाथ गाडेकर	120
35	हिंदी साहित्य में अन्य भाषाओं से अनुदित साहित्य	डॉ. अनिता वेताल - अत्रे	123
36	किशोर शांताबाई काले की आत्मकथा छोरा कोल्हाटी का : दर्द का दस्तावेज	डॉ. विष्णू राठोड	125
37	अनुवाद की समस्याएँ एवं उपाय	डॉ. मिनल बर्वे	128
38	अनुवाद : अनुवाद प्रक्रिया और अनुवादक के गुण	प्रा.आर.एन. वाकले	131
39	भूमण्डलीकरण युग में अनुवाद की उपयोगिता	संतोष पगार, डॉ.अशोक धुलधुले	134
40	अनुवाद का क्षेत्र और हिंदी	डॉ. जालिंदर इंगले, प्रा. संदिप देवरे	138
41	अनुवाद की अन्य क्षेत्रों में उपलब्धियाँ	प्रा. आर. जे. बहोत	142
42	अनुवाद प्रक्रिया एवं सृजनशीलता	डॉ. जालिंदर इंगले, जयश्री गायकवाड	145
43	हिंदी साहित्य में अनुवाद परम्परा	डॉ. जिजाबराव पाटील	148
44	मराठी से हिंदी में अनुदित सामग्री का त्रुटिविज्ञेक्षण	श्रीमती. प्रिया कदम	151
45	प्राचीन बाल कथा साहित्य के अनुवाद में जीवन मूल्य	सागर चौधरी	154
46	अनुवाद कि अवधारणा एवं उनका क्षेत्र	डॉ. इल्यास जेठवा	157
47	अनुवाद : स्वरूप एवं धारणा	उज्वला अहिरे	163
मराठी विभाग			
48	भाषांतर मीमांसा व विविध क्षेत्रीय भाषांतराचे स्वरूप	डॉ. सुधाकर शेलार	166
49	भाषांतर व अनुवाद : उगम, विकास आणि संधी	डॉ. राजेंद्र सांगळे	172
50	भाषांतरातील अडचणी आणि उपाययोजना	डॉ. मृणालिनी कामत	176
51	अनुवाद - भाषांतर - रूपांतर : संकल्पना आणि आवश्यकता	डॉ. विलास थोरात	182
52	शास्त्रीय साहित्याचे भाषांतर	डॉ. प्रमोद आंबेकर	187
53	अनुवाद संकल्पना व परंपरा	डॉ. भाऊसाहेब गमे	191
54	भाषांतर स्वरूप आणि संकल्पना	प्रा.ए.जी.नेरकर	195
55	भाषांतर : स्वरूप शोध	डॉ. आनंद वारके	200
56	भाषांतर स्वरूप आणि संकल्पना	प्रा. गजानन भामरे	204
57	अनुवाद- भाषांतर- रूपांतर : संज्ञा संकल्पना	डॉ. अरुण पाटील	208
58	भाषांतर संस्कृती	डॉ. स्नेहल मराठे	211
59	भाषांतराचे सांस्कृतिक सामाजिक योगदान	प्रा. विद्या बोरसे	214
60	भाषांतरातील सृजनशीलता	डॉ. आनंदा गांगुडे	218
61	साहित्य अकादमीचे अनुवादातील योगदान	डॉ. सुरेखा जाधव	221
62	भाषांतरातील सर्जनशीलता	प्रा. अनुराधा मोरे	225
63	भाषांतर : स्वरूप, प्रकार व कार्य	प्रा. युवराज भामरे	230
64	प्रसारमाध्यमे आणि भाषांतर	प्रा. भीमसेन आवटे	236

Our Editors have reviewed paper with experts' committee, and they have checked the papers on their level best to stop furtive literature. Except it, the respective authors of the papers are responsible for originality of the papers and intensive thoughts in the papers. Nobody can republish these papers without pre-permission of the publisher.

- Chief & Executive Editor

अनुवाद - भाषांतर – रूपांतर : संकल्पना आणि आवश्यकता

डॉ. विलास थोरात

मराठी विभागप्रमुख

कला, विज्ञान आणि वाणिज्य महाविद्यालय, मनमाड

मो. 9764657314

Email : vilasthorat14@gmail.com

ललित वाङ्मय आणि शास्त्रीय तसेच वैचारिक वाङ्मय यांच्या प्रवृत्ती आणि प्रकृती भिन्न भिन्न असतात, याविषयी दुमत असण्याचे कारण नाही. भावनात्मकता, संवेदनशीलता, ललितगम्यता ही प्राणतत्त्वे ललित वाङ्मयाला समृद्ध करतात तर तर्कनिष्ठता, तर्कशुद्धता, वस्तुनिष्ठता आणि काटेकोरपणा हे घटक शास्त्रीय अथवा वैचारिक वाङ्मयाला बळकटी देतात. म्हणून या दोन प्रकारच्या वाङ्मयासंदर्भात जेव्हा अनुवादाचा, भाषांतराचा किंवा रूपांतराचा संबंध येतो तेव्हा त्यांना एकाच तराजूत तोलून वाचकाच्या पदरात घालणे योग्य ठरणार नाही. तसे करण्याअगोदर अनुवाद, भाषांतर आणि रूपांतर या संकल्पनांमधील गोंधळ दूर करून या संकल्पनांना सैध्दांतिक दृष्टीकोनातून तपासणे गरजेचे आहे.

अनुवाद संकल्पना –

मराठी साहित्यात अनुवादाची परंपरा प्राचीन आहे. संस्कृत साहित्यातून असंख्य साहित्यकृती मराठीत अनुवादित झाल्या. ज्ञानेश्वरांनी सातशे संस्कृत श्लोकांचा नऊ हजार ओव्यांमध्ये 'भावार्थदीपिका' असा अनुवाद केला. पंडित कवींनी संस्कृतातील काही कथानके घेऊन त्यावर आख्यानकविता लिहिली. अनुवाद म्हणजे जसेच्या तसे सांगणे नसून "एकदा जे सांगितले ते पुन्हा सांगणे." अनु+वद् =अनुवाद. एखाद्या व्यक्तीने अगोदर जे सांगितले ते ती व्यक्ती जसेच्या तसे सांगेल अशी यांत्रिकता त्यामध्ये नसते. दुसऱ्यांदा सांगताना तो त्यात कमी अधिक सांगू शकेल. एखादी कल्पना अधिक रम्य करून सांगेल अथवा संक्षेपविस्ताराने सांगेल. म्हणून भाषांतरापेक्षा आणि रूपांतरापेक्षा अनुवाद ही संकल्पना भिन्न असल्याचे दिसून येते.

भाषांतर संकल्पना –

ललित साहित्याची भाषांतरे करणे सांस्कृतिकदृष्ट्या अवघड होऊन बसते. भाषा+आंतर= भाषांतर म्हणजे जसा वेष बदलला की वेषांतर तद्वतच भाषा बदलली की भाषांतर. वेषांतरात फक्त परिवेष बदलतो, व्यक्ती तीच राहते. म्हणजे Content वाहून नेणारे माध्यम बदलते. Content तेच राहते. "The Rate of Banana is 40 Rs.Dozon." "केळींचा भाव डझनाला चाळीस रुपये" इथे Content तेच राहिले फक्त भाषा बदलली. म्हणजे भाषांतरात मुळाबरहुकूम चालावे लागते. मूलनिष्ठ भाषांतर हे शास्त्रीय, वैचारिक, तात्त्विक साहित्याचे होते तर लक्ष्यनिष्ठ भाषांतर हे ललित साहित्याचे होते. लक्ष्यनिष्ठ भाषांतराचा विचार लक्ष्य भाषा आणि साहित्यातील लक्षण याअर्थाने काही अभ्यासक घेतात.

रूपांतर संकल्पना :

रूपांतर संकल्पनेचा विचार दोन पध्दतीने करता येतो.

1) रुप ः फॉर्म = साहित्यप्रकार कथेचे कवितेत, कवितेचे नाटकात, कादंबरीचे नाटकात किंवा कोणत्याही ललित साहित्याचे कोणत्याही ललित साहित्यात बदललेले रुप. इंग्रजीत रुपांतराला Adaptation म्हणतात. जेव्हा एखाद्या कलाकृतीचे भाषांतर किंवा अनुवाद करणे कठीण होऊन बसते तिथे रुपांतराचा विचार करावा लागतो. 2)रुपांतर म्हणजे मूळ कल्पना तीच ठेऊन तिचा सांस्कृतिक, सामाजिक, भाषिक परिवेष बदलणे. रुपांतर हे काहीसे Transgender केलेल्या व्यक्तिसारखे असते. त्या व्यक्तीचा आत्मा, शरीर, मन, रुप तेच राहते फक्त त्याच्यात लैंगिक परिवर्तन केले जाते. त्याला अनुरूप असणाऱ्या भावनांना साजणारे लैंगिक परिवर्तन केले जाते. 'नटसम्राट' हे शेक्सपिअरच्या 'किंग लिअर' चे रुपांतर म्हटले जाते मात्र ते रुपांतर 'मूळ कल्पना परकीय' अशा स्वरुपाचे आहे.

विशेषतः भारतीय भाषांचे अनुवाद करता येतात; कारण भारतीय सामाजिक-सांस्कृतिक जीवनात आढळणारे बरेचसे साम्य. मात्र परकीय भाषांमधून येणारी भाषांतरे किंवा रुपांतरे असतात. ललित साहित्यातील सांस्कृतिक, सामाजिक जीवन हे देशपरत्वे भिन्न-भिन्न असल्याने त्यातील काही सांस्कृतिक, पारंपरिक भावजीवनातील संवेदनांचे, वस्तुपदार्थांचे भाषांतर होत नाही. उदा.मोरावळा, रामप्रहर, न्याहारी, वडव, थारोळ, भवाडा, भुलाबाईची गाणी अशा कित्येक शब्दांना परकीय भाषेत काय म्हणावे, हे जटील होऊन बसते.

रुपांतरात रचनेचे वेगळेपण, वैशिष्ट्यपूर्ण जीवन, नाविन्याचा शोध, प्रयोगशीलता इ. च्या प्रेरणा असल्याने त्याविषयीच्या आकर्षणातून रुपांतरे घडतात. मराठी साहित्यात 1867 पासून रुपांतरांना प्रारंभ झाला. मराठीतील पहिले रुपांतर गो.ब.देवलांनी 'All in the Wrong' या मर्फीच्या नाटकाचे 'संशयकल्लोळ' या नाट्यकृतीत केले. 'मोनोहॅना' चे 'वैजयंती' -शिरवाडकर, 'Inspector General' चे 'अंमलदार'-पु.ल.देशपांडे. रुपांतरासाठी आणि भाषांतरासाठी किमान दोन भाषांवर प्रभुत्व असावयास हवे. एखाद्या कलाकृतीच्या वाचनाने आपणास जो आनंद मिळाला त्या आनंदाचा अनुभव इतरांनाही मिळण्याच्या उदात्त भावनेने त्या कलाकृतीची रुपांतरे किंवा भाषांतरे घडतात. भाषांतरासाठी योग्य, अचूक, यथार्थ शब्दयोजना आवश्यक असते. रुपांतरासाठी मूळ कल्पनेवर आरुढ होऊन त्या कल्पनेचे इंद्रधनुष्य वाचकांसाठी निर्माण करणे व 'आनंद सहोदर' होणे महत्त्वाचे असते.

2 नोव्हेंबर 1890 साली गो.ब.देवलांनी शेक्सपिअरच्या 'ऑथेल्लो' चे 'झुंजारराव' असे रुपांतर केले. या दोन्ही नाटकातील पात्रांची तुलना केल्यास दोन भिन्न संस्कृतींमधील सीमारेषा स्पष्ट दिसून येते.

ऑथेल्लोमधील पात्रे	:	झुंजाररावमधील पात्रे
रॉड्रिगो	:	रंभाजी
इयागो	:	जाधवराव
ड्युक ऑफ व्हेनिस	:	राजा
ब्रॅबॅशियो	:	मानाजी
ऑथेल्लो	:	झुंजारराव
डेस्डिमोना	:	कमळजा
एमिलिया	:	सारजा
मायकेल कॅशियो	:	पिलाजी

देवलांचे दुसरे रुपांतरित नाटक म्हणजे संशयकल्लोळ (9 डिसें.1893) यातील प्रस्तावनेत ते म्हणतात-फाल्गुनराव हा मूळता विलायती. पण त्याला इकडची भाषा शिकवून, त्याच्या अंगावर इकडील कपडे चढवून

व इकडील चालीरीतिंची त्यास चांगली माहिती करवू, लोकसेवेत सादर केला आहे. फाल्गुनराव मोठा गमती आहे. त्याच्या भाषणाने हसू यावयाचे नाही, असा मनुष्य विरळाच सापडेल... रुपांतरित या नाटकात एक प्रसंग असा आहे की, ज्यावेळेस सेली रस्त्यावर मुर्च्छा येवून पडते तेव्हा गानारेल तिच्या छातीवरून हात फिरवून ती जिवंत आहे की नाही हे तपासून पाहतो. मात्र देवलांच्या नाटकात फाल्गुनराव मात्र रेवतीला स्पर्शही न करता आपल्या हाताने वारा घालू लागतो. हा बदल सांस्कृतिक स्वरूपाचा असून त्यामुळे रुपांतरित कलाकृती किती सजगपणे रुपांतरित करावी लागते हे समजते. कक

अनुवादित साहित्याची आवश्यकता -

कवी केशवसुतांनी विसाव्या शतकाच्या प्रारंभीच प्राणपणाने तुतारी फुंकून एकविसाव्या शतकातील जागतिकीकरणाच्या अपरिहार्यतेची गुंज साहित्यप्रांताच्या आसमंतात निनादली होती. 'जुने जाऊ द्या' या मरणालागुनी-जाळूनी किंवा पुरूनी टाका, सडतना एका ठायी ठाका' या ओळीतून त्यांनी जे जे कालबाह्य , विकासाला हानीकारक, गतानुगतीक असे सर्व गाडून-पुरून किंवा जाळून त्याऐवजी जे कालसुसंगत, उपकारकद, प्रगतीकारक अशांचा स्वीकार करा असा द्रष्टेपणा दाखवून दिलेला होता. मात्र तुतारीची ती दीर्घ किंकाळी हवेत विरून तिच्या आघाताने मराठी साहित्य प्रांतातील मराठीचे कैवारी हितबहिरे झालेत की काय, असे एकूणच विद्यापीठीय मराठी अभ्यासक्रमासाठी नेमलेल्या कलाकृतींकडे पाहून वाटते.

मराठी विषयाचा अध्यापक म्हणून मी गेली तीस वर्षे अध्यापन करत आहे. बी.ए.मराठी घेऊन जो अभ्यासक्रम मी शिकलो तोच अभ्यासक्रम मी आजही विद्यार्थ्यांना शिकवतो. उदा.ऐतिहासिक भाषाविज्ञान, वर्णनात्मक भाषाविज्ञान, साहित्यविचार, आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास वगैरे. याबरोबरच साहित्यप्रकारांचा परिचय विद्यार्थ्यांना व्हावा यासाठी नेमलेल्या काही कलाकृती उदा.तीच तीच नाटके, तेच तेच कविता संग्रह, कथासंग्रह , कविता, विनोदी कथा, चरित्र, कादंबरी, प्रवासवर्णन, ललित गद्य. या सर्व पारंपरिक स्वरूपाच्या अभ्यासक्रमामध्ये मराठीच्या विद्यार्थ्यांना वर्षानुवर्षे जखडून टाकून, त्यांना अभ्यासक्रमाच्या बंदिस्ततेची झापडे लावून अजून किती काळ जुंपले जाईल याचा कोणताच भरवसा नाही. म्हणूनच आज मराठी विषय घेणार्या विद्यार्थ्यांची घोर निराशा झालेली पाहावयास मिळते. याचा प्रत्यय आपणास वर्गातील घटलेल्या विद्यार्थी संख्येमुळे येतो.

साहित्यक्षेत्र अपवाद नाही. श्रेष्ठ दर्जाच्या कलाकृतींच्या लाटा जगभरात त्सुनामीचे रूप धारण करतात नि कलेच्या सर्वच प्रांतांना धक्के देतात. मराठीचा लव्हाळा मात्र क्षणभर मान तुकवून पुन्हा आहे त्याच जागी व आहे त्याच उंचीवर राहून या लाटेचा सामना करतो. मात्र त्याचे स्वागत करण्याअगोदर दुसऱ्या लाटेचा तडाखा पुन्हा बसतो नि मग सर्व काही करावयाचे राहूनच जाते. अशी स्थिती विद्यापीठीय मराठी विषयाच्या अभ्यासक्रमासंदर्भात नमूद करावीशी वाटते. मराठी विषयाच्या अभ्यासक्रमात व्यवहार्यता, प्रयोगशीलता, नावीन्यता, वैश्विकता आणि या बरोबरच रंजकता आणण्याची आज अपरिहार्यता निर्माण झालेली आहे. त्यामुळे विद्यापीठीय मराठी अभ्यासक्रमाचा चेहरामोहरा बदलून त्याला विश्वस्पर्धेशी सामोरे जाण्याचे बळ प्राप्त करून देणे गरजेचे आहे.

कोणत्याही भाषेतील साहित्य हे शेवटी मानवी समाजाचे, त्याच्या सुखदुःखाचे, त्याच्या संघर्षाचे, त्याच्या वृत्तीप्रवृत्तीचे चित्रण करत असते. या वैश्विकतेला, प्रादेशिकता, देशीयता यांचे बांध अडवू शकत नाहीत. शेतकरी मग तो 'हाल्या हाल्या दुधू दे' मधला न्यानबा असो की, 'द गुड अर्थ' मधील वँग लॉग हा चिनी असो दोघांची सुखदुःखे सारखीच. प्रेम मग ते नल-दमयंतीचं असो किंवा ऍथेल्लो-डेस्डिमोनाचे असो प्रेमभावनेचे रंग सारखेच.

मानवी भाव-भावनांच्या छाया-पडछाया वैश्विक रूप धारण करणार्या असल्याने नि जागतिकीकरणाच्या, तंत्रज्ञानाच्या, महाजालाच्या या युगात त्यांचा प्रत्यय येणे नि घेणे सहजसुलभ झाल्याने विश्वविख्यात कलाकृतींचे अनुवाद अथवा रूपांतरे मराठी विषयाच्या अभ्यासक्रमात समाविष्ट का केली जात नाहीत, याचे गौडबंगाल उलगडले जात नाही. मराठी साहित्यात वैश्विक लोकप्रियता मिळविणार्या कलाकृती दुर्मिळ असल्यामुळेच की काय स्वाती महाळंक या रूपांतरित साहित्याच्या अभ्यासक म्हणतात- "मूळ भाषेत कसदार साहित्य निर्माण होत नसेल किंवा त्यांचं प्रमाण अत्यल्प असेल तर अनुवादाची मागणी वाढणं स्वाभाविक आहे. अशा साहित्याच्या वाचनाची भूक वाचक अनुवादित साहित्य वाचून भागवतात. अनुवादित साहित्यामुळे नवे विचार खुलेपणानं येऊ लागतात तसेच जगाच्या कानाकोपर्यातले, जागतिक पातळीवरचे विषयही आपापल्या भाषेत उपलब्ध होऊ लागतात. त्यामुळे वाचकवर्गातील प्रगल्भता वाढते."

अनुक्रमे 80:20 असे सांगितले आहे. मेहता पब्लिशिंगने 1980 पासून आठशे पेक्षा जास्त अनुवादित पुस्तकं प्रकाशित केलेली आहेत. हे सर्व अनुवाद वाचकप्रिय ठरल्याचे मेहता आवर्जून सांगतात.

महाळंक आणि मेहता यांची मतं प्रातिनिधीक स्वरूपात विचारात घेतल्यास i) मूळ भाषेत कसदार साहित्य नसल्यानं अनुवादाची मागणी वाढत गेली. ii) अनुवादित साहित्याने जागतिक पातळीवरचे नवे विचार आपल्यापर्यंत पोहचतात. iii) वाचकवर्गाची त्यामुळे प्रगल्भता वाढते याबरोबरच वाचकांची रुचीही वाढते. असे महत्त्वपूर्ण मुद्दे आपल्या हाती लागतात. मराठी साहित्याचा वाचक असो वा अभ्यासक त्याच्या आकलनाच्या, जाणिवेच्या, अनुभवाच्या आणि मानवी जीवनातील गुंतागुंतीच्या कक्षा रुंदावून त्याला साहित्याविषयीची प्रगल्भ जाण निर्माण होणे हे साहित्यव्यवहाराचे प्राणभूत उद्दिष्ट असते. यातूनच चांगले सर्जनशील वाचक, समीक्षक, अभ्यासक, लेखक-कवी यांना प्रेरणा मिळून कसदार साहित्यनिर्मितीच्या वाटा सापडण्याची शक्यता दाट होत जाते. मराठी साहित्यामध्ये किंवा भारतीय भाषांतील इतर साहित्यामध्ये अनुवादित वा रूपांतरित झालेल्या कलाकृतींनी जीवनजाणिवा कशा प्रगल्भ केल्या आहेत याची काही उदा.म्हणजे i) The old man and the Sea अर्नेस्ट हेमिंग्वे - अनुवाद - एका कोळीयाने-पु.ल.देशपांडे, ii) King Lear शेक्सपियर-रूपांतर - नटसम्राट - वि.वा.शिरवाडकर, 3)गानारेल - मोलियर All in the wrong- 'संशयकल्लोळ' - गो.ब.देवल या कलाकृतींशिवाय रशियन लेखक फ्युदोर दोस्तायव्हस्कीसारख्या लेखकाच्या विश्वविख्यात कलाकृतींचे अनुवाद मुळाबरहुकूम व्हावेत म्हणून काही मल्याळी आणि बंगाली साहित्यिक गतशतकाच्या आरंभी रशियामध्ये जाऊन राहिले होते. अशा या भुरळ घालणार्या कलाकृतींचा परिचय, आस्वाद मराठी अभ्यासकांना घेता यावा याकरिता अनुवादित / रूपांतरित साहित्याचा समावेश मराठीच्या अभ्यासक्रमात होणे अगत्याचे आहे. अशी देशकालस्थितीची बंधने जन्मतःच न घेऊन आलेल्या कलाकृती आपल्या अनेक रूपांनी अजरामर होऊन प्रत्येक काळात सदाहरित, टवटवीत राहतात. या संदर्भात आपण बाबाराव मुसळे यांच्या 'हाल्या हाल्या दुधू दे' या कादंबरीचा आणि नोबेल पारितोषिक प्राप्त लेखिका पर्ल बक यांच्या 'द गुड अर्थ' या कादंबरीचा पोत तपासून बघितल्यास शेतकरी जीवनाचे समान धागे, त्याची सुखदुःखे, शोषण, सावकाराचा पाश, दुष्काळाचा सामना, पिकावर आलेले नैसर्गिक संकट याचे वैश्विक स्वरूपाचे दर्शन घडते. मात्र असे दर्शन घडताना त्या विवक्षित भूप्रदेशाचा, तेथील संस्कृतीचा, निसर्गाचा वेष हे सर्व घटक धारण करून आलेली असल्याने त्याविषयीचे नाविन्य आपणास औत्सुक्याचे वाटते. यातून मानवी मूल्यांची प्रतिष्ठा जपली जाऊन विश्वबंधुता वाढण्यास मदत होते.

अमेरिकेतील अत्यंत प्रतिष्ठेचा 'पुलित्झर' पुरस्कार मिळाला. तिने चिनी शेतकऱ्यांची जीवनकथाणी या कादंबरीत अत्यंत तन्मयतेने रेखाटली आहे. मराठीत 'द गुड अर्थ' अर्थात धरतीमाता असा अनुवाद या कादंबरीचा झालेला आहे. 'हाल्या हाल्या दुधू दे' कादंबरीची सुरुवात जशी सोबाच्या लग्नाने होते तशीच या कादंबरीची सुरुवात चिनी शेतकरी वँग लॉग याच्या विवाहाने होते. न्यानबाची मुलगी सोबा आणि चिनी शेतकऱ्याचा मुलगा वँग लॉग यांच्या विवाहाच्या तपशीलात सांस्कृतिक अंतर असले तरी दोन्ही विवाहाच्या मुळाशी शेतकऱ्यांची दैन्यावस्था व विवाहखर्चासाठी होणारी दमछाक एकाच जातकुळीची असल्याचे दिसून येते. सोबाच्या लग्नासाठी न्यानबा शेतजमीन गहाण ठेऊन नवऱ्या मुलाला हुंडा देतो तर वँग लॉग या गरीब शेतकऱ्यास आपणास कोण मुलगी देणार असा प्रश्न सतावतो. तडजोड म्हणून तो हवॉंग नावाच्या उमरावाच्या वाड्यातील बटीक ओलन हिचा स्वीकार करतो. याबाबतीत वँग लॉग चे विचार खुपच अस्वस्थ करणारे आहेत. तो उमरावाची सर्वसाधारण रूप असणारी दासी स्वीकारतो. 'त्यातल्या त्यात ही बरी', 'दगडापेक्षा वीट मऊ' अशी त्याची सोशिक भूमिका असते. कारण त्याच्या मते मिळणारी बायको सुंदर नको, कारण सुंदर पोरी श्रीमंतांनी डागाळलेल्या असतात. जी बायको मिळणार असेल तीच्या तोंडावर देवीचे व्रण नको व तिचे ओठ तुटके नको. इतकीच त्याची माफक अपेक्षा. दारिद्र्यात पिचलेल्या शेतकऱ्यांची यापेक्षा काय अपेक्षा असणार मग तो शेतकरी कुठल्याही भुतलावरचा असो.

जमिन विकण्याशिवाय अथवा गहाणावर ठेवल्याशिवाय त्याला पर्याय नाही. बिनभरवशाच्या कोरडवाहू अल्प शेतीतून उत्पन्न काढून कुटुंबाचा चरितार्थ चालवणे मोठे जिकीरीचे होऊन बसते. न्यानबा मुलीच्या लग्नासाठी पाच हजार रुपये घेऊन सावकाराकडे आपली सहा एकर शेती गहाण ठेवतो व लग्नाच्या खर्चाची कशीबशी तजविज करतो. चिनी शेतकऱ्याला मात्र मुलीला हुंडा द्यावा लागतो. वँग लॉग ओलनला बायको म्हणून मिळविण्यासाठी उमरावाने तिला ज्या किंमतीला विकत घेतली त्याच्या दुप्पट रक्कम मोजून मिळवतो. इथे न्यानबाचे नि वँग लॉगचे दुःख सारखेच दिसते. दुष्काळाचे अस्मानी-सुलतानी संकट जगातील कोणत्याही शेतकऱ्याच्या पाचवीलाच पुजलेले असते.

मानवाच्या भावविश्वाला, संवेदनशीलतेला, वैचारिकतेला प्रगल्भता यावी म्हणून जागतिक श्रेष्ठ दर्जाच्या कलाकृतींचे अनुवाद होणे गरजेचे झालेले आहे. जगातील श्रेष्ठ दर्जाच्या साहित्यकृतींचा परिचय एतद्देशियांना व्हावा या तळमळीपोटी अनेक साहित्यिकांनी, अनुवादकांनी परिश्रम घेतलेले दिसतात. मॉन्ड्रिम गॉर्की, लिओ टॉलस्टॉय, फ्युदोर दोस्तायव्हस्की हेमिंग्वे अशा विश्वविख्यात साहित्यिकांच्या कलाकृती जगभरातील भाषांमध्ये अनुवादित होऊन वाचल्या गेल्या. दोस्तायव्हस्की या रशियन लेखकाने 'दि इंडियट', 'क्राईम ऍण्ड बिग पनिशमेंट' या कादंबऱ्या लिहिल्या. अनेक समीक्षकांनी आणि अभ्यासकांनी 'क्राईम ऍण्ड बिग पनिशमेंट' या कादंबरीला आधुनिक कादंबरीचा पाया घालणारी, संज्ञाप्रवाही (Stream of Consciousness) कादंबरी म्हणून मान दिला आहे. या कादंबरीच्या अनुवादाविषयी विश्वास पाटील म्हणतात, "आपल्या हयातीमध्येच दोस्तायव्हस्की एक दंतकथा बनला होता. त्याने मूळ रशियन भाषेमध्ये लिहिलेल्या कादंबऱ्यांचे अनुवाद मुळाबरहुकूम व्हावेत म्हणून काही मल्याळी आणि बंगाली साहित्यिक गतशतकाच्या आरंभी रशियामध्ये जाऊन राहिले होते."

जागतिकीकरणाच्या या काळात मराठी साहित्य, मराठी वाचक, मराठी मन यांच्या मनाची क्षितीचे विस्तारण्यासाठी जागतिक श्रेष्ठ दर्जाच्या कलाकृतींचे अनुवाद व्हावेत आणि असे अनुवादित साहित्य महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांपर्यंत पोहचवावे यासाठी विद्यापीठीय स्तरावर अभ्यासक्रमाची पुनर्रचना करून अनुवादीत साहित्याचा मौल्यवान प्रवाह आपल्यापर्यंत पोहचवावा यासाठी प्रयत्न होणे काळाची गरज होऊन बसली आहे.